

ПРИЛОГ КОН ДЕЛОТО НА ЗОГРАФОТ НИКОЛА МИХАЙЛОВ

Никола Михайлов,¹ помладиот син на Михаил Анагност, е роден во Крушево во втората или третата деценија на XIX век. Таткото на Никола, зографот Михаил Анагност родум од Самарина (Епир), се доселил во Крушево кон крајот на XVIII или почетокот XIX век.² Тој, заедно со голем број семејства ги напуштиле своите домови, под притисок на насилствата и анархијата предизвикана од Али-паша Јанински, моќниот локален феудалец, одметнат од Султанот и Портата.³

Никола периодот на ликовно созревање го поминал во активна соработка со својот афирмиран татко Михаил кој едновременно бил и негов учител. Веќе во 1842 г. нивната соработка резултирала во реализација на икони за иконостасот во црквата во црквата *Св. Димитрие во Битола*. Тука е забележана и неговата прва самостојно потпишана работа, иконата Исус Христос Велики архиепископ, насликана за владичкиот престол од 1842 година).⁴ Никола, иако користи картони од татко му, веќе во своите први дела покажува висок степен на самостојност во работата и изграденост на свој автономен ракопис. Михаил и Никола работат заеднички уште во *Св. Ѓорѓи во Ресен* (1844, 1846, 1848 г.)⁵ и во црквата *Св. Атанасиј во с. Богомила*, Велешко (1848 г.).⁶ Во 1949 г. Никола веќе почнува да настапува самостојно кога ги насликал престолните икони во црквата *Св. Ѓорѓи во*

¹ Првични податоци за творештвото на Никола Михайлов кај: А. Василиев, *Български възрожденски майстори*, София, 1965, 282; К. Балабанов, *Копаничари и зографи во XIX век*, Историја на Крушево, Крушево 1978, 310-311; А. Николовски, *Уметноста на XIX век во Македонија (Извод од студија)*, Културно наследство IX (1982), Скопје, 1984, 21-22; Истиот, *Сакрална архитектура*, објавено во водичот Крушево, јубилејно издание по повод 80-годишнината на Илинденското востание и Крушевска република, Историски музеј Крушево 1983, 77-78.

² А. Николовски, *Никола Михайлов - последниот потомок од зографската фамилија на Михаил Зиси*, Културно наследство XIV-XV (1987-1988), Скопје 1990, 21.

³ А. Матковски, *Историја на Крушево и Крушевско*, I, Крушево 1978, 19.

⁴ А. Николовски, *Никола Михайлов*, 22.

⁵ Истиот, *Сакрална архитектура, живопис, иконопис и декоративна пластика во 19 век во Преспа*, Културно наследство X-XI (1983-1984), Скопје 1987, 44.

⁶ Истиот, *Никола Михайлов*, 23.

Сл. 1. Иконостас, црква Св. Ѓорѓи во с. Жегљане

Сл. 1. Иконостас, црква Св. Ѓорѓе у с. Жегљане

Ново Село, Струмичко⁷ а во 1851 г. бил повикан да работи на изведба на икони за иконостасот за соборниот храм во *Осоговскиот манастир*.⁸ Сенката на големиот протомајстор Михаил долго го закривала Никола во текот на неговиот работен век, како секој благодарен син и ученик тој редовно возвраќал со тоа што во своите сигнатурите не пропуштал да истакне кој му е татко и од каде е родум или пак од кај потекнува неговата фамилија. Еден таков специфичен пример на соопштување зографот Никола е неговото лично дарение престолната икона Исус Христос од опожарениот иконостас во црквата *Св. Јован Претеча во Слеченскиот Манастир* во Демир Хисар изработена во истата 1851 г.⁹ Во своерачниот потпис Никола открива дека иконата ја посветува во спомен на своите родители и браќа, иако во науката засега е познато само името на неговиот постар брат зографот Димитар кој се замонашил во Бигорскиот манастир со монашкото име Даниил.¹⁰

Понатака, Никола во 1854 г., ќе наслика 19 икони за иконостасот на црквата *Св. Димитрие во Крива Паланка*¹¹ а околу 1854 г. Никола со својата тајфа работи на фрескоживописување на горните партии на црквата *Св. Никола во Куманово*.¹² Воедно во оваа Кумановска црква откриени се и две икони дело на Никола.¹³ Свој потпис во 1858 г. Никола оставил на ико-

⁷ Истиот, *Сликаството на XIX век во Струмичкиот крај*, Зборник на трудови, Завод за заштита на спомениците на културата, природни реткости и музеј - Струмица, Струмица 1989, 154.

⁸ Истиот, *Никола Михаилов*, 23.

⁹ Исто, 24.

¹⁰ Ц. Грозданов, *За градителските и зографските потфати во манастирската црква Св. Јован Претеча (Продром) во Слече, во втората половина на XIX век*, Прилози, Одделение за општествени науки, XXXI 2, Скопје 2000; Истиот, *Уметноста и културата на XIX век во Западна Македонија (студии и прилози)*, Скопје 2004, 251-252.

¹¹ А. Николовски, *Никола Михаилов*, 24.

¹² Ј. Тричковска, *Делата во Македонија на сликарското семејство на Михаил од Самарина*, докторски труд одбранет на Филозофскиот факултет, Скопје 2009, 117-118.

¹³ А. Николовски, *Никола Михаилов*, 28; В. Поповска Коробар и Ј. Зисовска, *Икони од Кумановско во црквата Св. Никола во Куманово*, Куманово 2000, кат.бр.10 и 11.

ните кои ги изработил за црквата *Св. Илија во с. Блатец*, Кочани а потоа и за црквата *Св. Никола во с. Тркање*, Кочанско каде ги насликал празничните икони.¹⁴ Од 1860 година потекнуваат неговите работи во црквите: *Св. Ѓорѓи во с. Горни Липовик*, Радовишко; *Св. Константин и Елена во с. Моноспитово*, Струмичко; *Св. Ѓорѓи во Ново Село*, Струмичко и *Св. Атанасие во с. Габрово*, Гевгелиско.¹⁵ Во 1862 г. Никола го слика големиот крст на иконостасот во Соборниот храм во Врање.¹⁶ Во 1866 г. Никола за црквата *Вознесение Христово во с. Раиштак*, Скопско изработува три икони и ги слика царските двери а веќе следната 1867 г. ја насликал иконата *Преображение Христово* за манастирската црква *Св. Спас во с. Зрзе*, Прилепско што е едно од неговите подобри зрели остварувања.¹⁷ Во 1868 година заедно со зографите Анастас (Атанас) и Стојан Станков-Рензо, негови сограѓани, Никола Михаилов учествува во сликањето на иконостасот во крушевската црква *Успение на св. Богородица* (Мијачко маало).¹⁸ Никола во 1869 г. во заедничка работа со неколку зографи учествува и во изработката на икони за иконостасот во црквата *Св. Илија во с. Алдинци*, Крушевско а во следната 1870 ги изработува престолните икони за црквата *Св. Петка во с. Козица*, близу до Кичево.¹⁹ Во периодот помеѓу 1870 и 1872 г. Никола, ги изработил најзначајните (22) икони за иконостасот во црквата *Св. Преображение* во Прилеп²⁰ а негови

Сл. 2. Св. Ѓорѓи Победоносец, црква Св. Ѓорѓи во с. Жегљане

Сл. 2. Св. Ѓорѓе Победоносец, црква Св. Ѓорѓе у с. Жегљане

¹⁴ А. Николовски, *Никола Михаилов*, 24.

¹⁵ *Исто*, 25.

¹⁶ С. Самарџић, *Истраживања и конзерваторско-реставраторски радови на иконама Саборног храма Свете Тројице у Врању*, Гласник Друштва конзерватора Србије 25, (Београд 2001) 145, сл. 45.

¹⁷ А. Николовски, *Никола Михаилов*, 25.

¹⁸ *Исто*, 25.

¹⁹ *Исто*, 26-27.

²⁰ *Исто*, 26-27; Кон творештвото на Никола, од преостанатите икони во ризницата на црквата св. Преображение, може со поголема веројатност да му се припишат уште три икони *Преображение*, (рег.бр. 16366); *Богородица со Христос*, (рег.бр. 16368); *Исус Христос*, (рег.бр. 16369).

Сл. 3. Богородица со Христос, црква Св. Ѓорѓи во с. Жегљане

Сл. 3. Богородица са Христом, црква Св. Ѓорѓе у с. Жегљане

икони (6) се пронајдени и во соседната црква *Благовештение* иако се смета дека се тие донесени од некоја друга црква.²¹ Следната деценија е со скроман ангажман на Никола и проследена во соработка со други зографи како што е случајот во 1876 г., кога работи со зографот Анастас, на живописот и иконостасот во црквата *Раѓање на Богородица во с. Бучин*, близу до Крушево.²² Од истата година потекнува уште една потпишана престолна икона Исус Христос од црквата *Св. Спас, во месноста Трстеник*, близу до Крушево.²³ Во следниот период на Никола му се припишуваат две престолни икони на Богородица Царица со Исус Христос и Св. Никола од црквата *Св. Никола во с. Беличица*, Гостиварско.²⁴ Случајот се повторува поново во 1881, 1883 и 1885 г., кога заедно со зографите Станко, Мијак од Крушево, и Крсте Николов од с. Лазарополе, работи на иконостасот во црквата *Св. Богородица* во Македонски Брод. На иконата Св. Ѓорѓи Победоносец

тој го користи називот „молер“, наместо зограф (Смирен Николој, „М“ молер отъ Крушово, 1885) што е карактеристичен назив за зографите од српските средини.²⁵

Никола, во последните децении од XIX век, се повеќе функционира преку нарачки од своето ателје во Крушево. Поединечни икони на овој начин биле доставувани за црквите како што е случајот со иконата Св. Троица од Соборниот храм во Врање од 1881 г.,²⁶ потоа за кумановската црква *Св. Никола*²⁷ (иконата Влегувањето во Јерусалим); во кочанската

²¹ Ј. Тричковска, *Делата во Македонија на сликарското семејство на Михаил од Самарина*, 124.

²² А. Николовски, *Никола Михаилов*, 27-28.

²³ *Исто*, 27.

²⁴ Ј. Тричковска, *Делата во Македонија на сликарското семејство на Михаил од Самарина*, 128.

²⁵ А. Николовски, *Никола Михаилов*, 27-28.

²⁶ В. Даутовић, *Ризница цркве Свете Тројице у Врању*, у: *Саборни храм Свете Тројице у Врању 1858-2008, Врање 2008*, 189-190, сл. 20.

²⁷ А. Николовски, *Никола Михаилов*, 28.

Сл. 4. Исус Христос, црква Св. Ѓорѓи во с. Жегљане

Сл. 4. Исус Христос, црква Св. Ѓорѓе у с. Жегљане

Сл. 5. Св. Јован Претеча, црква Св. Ѓорѓи во с. Жегљане

Сл. 5. Св. Јован Претеча, црква Св. Ѓорѓе у с. Жегљане

црква Св. Ѓорѓи (Вознесението Христово и Тројцата јерарси); за црквата Св. Никола во Кратово (Св. Никола) и во црквата Св. Петка во Скопје од 1882 година иконата Исус Христос. За крушевските цркви Св. Никола и Св. Јован, Никола изработува повеќе поединечни икони. Во денешната црква Св. Никола (1904/5 г.) дел од иконите изработени во периодот од 1872, 1883 и 1884 г. се сочувани по опожарувањето на црквата за време на Илинденското востание (1903). Во црквата Св. Јован во Крушево сочувано е неговото последно познато потпишано дело - Слегувањето на св. Дух (1894).

Опусот на зографот Никола се следи во периодот од 1842 па сè до 1894 година. Во текот на неговото педесетогодишно творештво тој остварил зад себе значителна продукција на икони и делумно на сидното сликарство. Засага негови дела се регистрирани главно на територијата на Р. Македонија, и во два изолирани случаеви, најсеверно во Врањската црква Св. Троица која била во рамките на Скопската митрополија сè до 1878 г., иако во литературата се напомува дека тој работел во Белград а како негов помошник и ученик го придружувал Адамче Најдов Јованов, зограф од

Сл. 6. Воскресение Христово, црква Св. Ѓорѓи во с. Жегљане

Сл. 6. Васкрење Христово, црква Св. Ѓорѓе у с. Жегљане

Прилеп.²⁸ Во таа насока регистрираме уште два храма, во кој Никола бил ангажиран да изработи иконостасни икони, лоцирани на самата граница на Р. Македонија со Р. Србија и култниот Манастир Свети Прохор Пчињски.

Имено, активност на Никола се проширува во атарот на Куманово, општина Старо Нагоричино, во црквата *Св. Ѓорѓи во Жегљане*,²⁹ со учеството во изработката на дел од содржините на двокатниот иконостасот од 1874 г.³⁰ (сл. 1), кој е всушност дело на двајца зографи. Четирите престолни икони: Св. Ѓорѓи Победоносец (рег.бг. 14954) (сл. 2), Богородица со

²⁸ А. Василиев, *нав. дело*, 282-283; Б. Бабиќ, *Неколку податоци за сидарите и сликарите во Прилепскиот крај од XIX век*, Стремеж 1, Прилеп 1961, 59; А. Николовски, *Сликаството*, Прилеп и прилепско низ историјата, I, Прилеп 1971, 228-229.

²⁹ M. Kiel, *Armenian and Ottoman Influences on a Group of Village Churches in the Kumanovo District*, Зборник за ликовне уметности Матице српске, 7 (1971), 247-255; М. Шупут, *Српска архитектура у доба турске власти 1459-1690*, Београд 1984, 43; Ј. Зисовска, *Црковни споменици во кумановскиот крај*, Музејски гласник 1/1 (Куманово 1994), 53-54; М. М. Машниќ, *Црквата Св. Никола/Св. Ѓорѓи во с. Орах кај Куманово. Еден пример на атипична архитектонска концепција и особеностите на сликаната програма*, На траговима Воислава Ј. Ѓурића, Београд 2011, 361.

³⁰ Парапетните плочи декорирани се со монументални вазни со цвеќе на црвена позадина. Годината 1874 забележана е на парапетната плоча под престолната икона на Исус Христос дело на Никола Михаилов, за која ја земаме како долна граница на изработка на иконостасните содржини.

Сл. 7. Иконостас,
црква Св
Преображение
Христово, Козји
Дол

Сл. 7. Иконостас,
црква Св
Преображења
Христовог, Козји
Дол

Христос (рег.бг. 14952) (сл. 3), Исус Христос (рег.бг. 14953) (сл. 4) и св. Јован Претеча (рег.бг. 14955) (сл. 5) се дело на зографот Никола Михаилов. Останатите икони од иконостасот - јужната и северната врата, царските двери, 12 икони на апостоли со централната икони на Воскресение Христово (сл. 6) (на која е нотиран авторот - из рџки вено. зм.) изработени сѐ од страна на зографот Вено Костов³¹ од Лазарополе во 1877 г.³²

Според наше мислење, за дело на Никола Михаилов го сметаме и иконостасот од црквата *Преображение Христово во Козји Дол*, општина Трговиште која припаѓа на денешната Врањска епархија во Р. Србија.³³ Најверојатно Никола по неговиот ангажман во црквата Св. Ѓорѓи во Жегљане, каде во 1874 г. ги изработил престолните икони за иконостасот, бил повикан да ги наслика и иконите за дворедниот иконостас во регионално блиската црква *Преображение Христово во Козји Дол*. Иконите од иконостасот во црквата *Преображение Христово во Козји Дол* е комплетно дело на зографот Никола Михаилов (сл. 7) но во подоцнежни години непознат зограф пресликал две икони од деисисот со апостолите и тоа централната икона на Исус Христос и св. евангелистот Матеј. Првиот ред икони, во правец од север кон југ, содржи четири престолните икони - Преображение Христово (сл. 8), Богородица со Христос (сл. 9), Исус Христос (сл. 10) и св. Јован Претеча (сл. 11). Престолните икони се раздвоени, во два пара, со централно позиционирани царски двери. На царските двери во горната половина е насликана композицијата Благовештение, а во долниот дел во четири одделни паноа со лачен завршеток светите архијереи во цел раст. Под фигурата на Архангелот Гаврил претставени се светите литургичари св.Атанасиј Александриски (?) и Св. Василие Велики, а под

³¹ А. Василиев, *нав. дело*, 225-226

³² Годианата 1877 е забележана во приложничките натписи на иконите Архангел Михаил насликан во цел раст на северната врата, на царските двери и на иконата со претставата на Св. Никола насликан во цел раст на јужната врата. Во подножјето на надиконостасниот крст забележана е година 1899.

³³ З. Поповић, *Иконопис Врањске епархије*, уред. М. Тимотијевић, Н. Макуљевић, Београд-Врање 2005, 142-145.

Сл. 8. Преображение Христово, црква Св Преображение Христово, Козји Дол

Сл. 8. Преображење Христово, црква Св Преображења Христовог, Козји Дол

претставата на Богородица - св. Јован Златоуст и св. Григориј Богослов. Во премините кон проскомидијата и џакониконот, архангелот Михаил насликан е на северните и архангелот Гаврил на јужните врати. Во вториот деисисен ред, од север кон југ, насликани се светите апостоли Тома, евангелистот Лука, Андреа, Вартоломеј, евангелист Јован, Петар, Богородица Милостива, Исус Христос, Јован Претеча, евангелист Марко, Павле, Симеон, Филип, Јаков брат Божји и Евангелист Матеј. Над иконостасот поставен е Голем крст со насликано Распятие Христово со четирите симболи на евангелистите во лачните завршетоци на краците. На придружните икони насликани се фигурите на Св. Јован Богослов и Богородица. Резбата на царските двери и Големиот крст е изработена во

доста рудиментарна и наивна форма.

Обете цркви, *Св. Ѓорѓи во Жегљане и Преображение Христово во Козји Дол* се до 1878 г., припаѓале на Скопската митрополија³⁴ во чии рамки во XIX век се одвивала значајна активност во областа на сакралната уметност. Овој тренд на евидентен развој на црковниот живот, што се рефлектирал во обнова и градење на нови црковни храмови и нивно внатрешно декорирање се должи пред сè на верската реформа на Танзиматот од 1839 г. која била спроведена на севкупната територија на Османлиската империја. Оваа појава не би била докрај можна без евидентниот економски раст кај православните занаетчии и трговци кој се јавуваат како главни носители на црковната обнова во средината на XIX век. Зголемената потреба во Скопската митрополија од проверени зографски имиња кој го негувале традиционалниот облик на изразување биле повикувани од Македонија и Самоков од Бугарија чии зографски модел на работа ќе доминира сè до последните децении на XIX век. Помеѓу позначајните зографи кој биле повикани од југот да работат на територијата на Врањската епархија се регистрирани монахот Антониј Јовановиќ, зографот Данил од Штип, К. Петруш од Велес, Дичо зограф и неговите блиски соработници и следбеници Аврам Дичов, Вено Илиевиќ, Зафир Василевиќ, Блажо

³⁴ Ј. Хаџи Василевиќ, *Скопје и негова околина*, Београд 1930, 487-492; Р. Грујиќ, *Скопска митрополија, историски преглед*, у: *Споменица српско-православног Саборног храма Свете Богородице у Скопљу, 1835-1935*, Скопје 1935.

Сл. 9. Богородица со Христос, црква Св Преображение Христово, Козји Дол

Сл. 9. Богородица са Христом, црква Св Преображења Христовог, Козји Дол

Сл. 10. Исус Христос, црква Св Преображение Христово, Козји Дол

Сл. 10. Исус Христос, црква Св Преображења Христовог, Козји Дол

Дамјанович-Дебрели, Адамче од Прилеп, Ѓорѓи Зографски, Димитар Андонов Папрадишки, Теофан Исаиловик Буџарски итн..³⁵ Изолиран случај на ангажирање на Никола Михаилов на територијата на Врањската епархија било сликувањето на Големиот крст од иконостасот на Соборната црква во Врање во 1862 г.³⁶ и иконата Св. Троица од 1881 г.³⁷

Иконите сликани за црквите, *Св. Ѓорѓи во Жегљане и Преображение Христово во Козји Дол* се во рамките на барањата на овој традиционален и проверен пристап на зографско изразување а се од неговата зрела фаза во која тој ги остварил своите најдобри остварувања. Имено Никола, за престолните икони на Исус Христос во обете цркви користи еднаков цртеж со минимални отстапувања. Допојасната претстава на Исус Христос од Жегљане (сл. 4) е претставена на дветретини небесносина позадина и цинобер во долната третина. Со десната рака благословува а во левата држи отворено Евангелие со текст по Јован (8:12) на црковнословенски: *ѿзъ ѿсмѣ/ свѣтъ мѣ/ р., хѡдѣ/ ѿ помнѣ, / не ѿматѣ/ хѡдѣти/ вѡтмѣ/ но ѿматѣ/ свѣтъ/ животнѣ/ ѿзъ св./ ѣтъ мѣ.*³⁸ Во медалјони во цинобер боја опкружени со златен прстен запишан е Христовиот монограм (ІС ХС) а под нив

³⁵ Исто, 21-30.

³⁶ С. Самарџић, *Истраживања и конзерваторско-реставраторски радови*, 145, сл. 45.

³⁷ В. Даутовић, *Ризница цркве Свете Тројице у Врању*, 189-190, сл. 20

³⁸ И пак им рече Исус, велејќи: “Јас сум Светлина на светот; кој врви по Мене, нема да оди во темнината, а ќе има светлина во животот.” Јов. 8:12.

Може да јасно да се воочи дека во изработката на иконите од обете цркви, *Св. Горѓи во Жегљане и Преображение Христово во Козји Дол*, Никола користел еднаков картон. Тоа посебно важи за престолните икони на Исус Христос, Богородица со Христос и Св. Јован Претеча. Овие иконографски обрасци Никола ги употребувал во повеќе наврати како што е примерот со црквите во селата: Блатец, Богомила, Ново Село, Струмичко, Бучин, Габрово, манастирот Зрзе, Тркања, Кочанско итн.

Конзервативното зографско творештво, својствено за Никола Михайлов од втората половина на XIX век, било наменето за малите селски средини кои биле навикнати на традиционалниот пристап на сликањето на светителите како што е случајот со црквите *Св. Горѓи во Жегљане и Преображение Христово во Козји Дол*. Стои констатацијата дека Никола држејќи се до една линија која го подржувала потрадиционалниот начин на изразување всушност тој се одвоил од стилот кој го негувал неговиот татко Михаил.⁴⁰ Тој во изработката на престолните икони на овој „зографски“ начин повеќе се приближува до сликарството на Маргарит зограф⁴¹ кој работел во Прилеп и околината во втората половина на XVIII век.

Никола, благодарейќи на занатската супериорност наследена од работилницата на својот татко Михаил, и надополнета со неговиот автентичен препознатлив ликовен ракопис со нему својственото хуманизирање на ликовите на светителите ги надминувал просечните шематизирани остварувања на поголемиот број приучени зографи кој егзистирале на овие простори. Воедно Никола, во своето ателје во Крушево, имал прилагодени цртежи/картони со иконографските мотиви со кои ги задоволувал критериумите за строгиот византиски догматски образец на кој инсистирале локалните црковни средни а од друга страна, за прилики во кои сакал да ја покаже својата сликарска уметност Никола едновременно го негувал и декоративниот бароцизиран стил.

Творештвото на Никола, главно концентрирано на изработка на икони во своето ателје во Крушево, засновано на искуството на неговиот татко Михаил, останува поборник на традиционалниот византиски пристап на сликање на сакралното сликарство. Со Никола Михайлов згаснува еден од последните големи зографи од XIX век во Македонија. Тој со својот автентичен и препознатлив ракопис, поткрепен со значаен и плоден опус пред сè во изработка на иконописен материјал, ја затвара долгата фамилијарна страница на зографската фамилија чии родоначалник во Македонија бил етаблираниот протомајстор Михаил анагност. Михаил Анагност како протомајстор на зографската работилница, заедно со своите два сина Димитар (во монаштво Даниил) и помладиот Никола, претставува последна реминесценција на златното доба на поствизантиската уметност во севкупното уметничко творештво на XIX век во Македонија.

⁴⁰ Ј. Тричковска, *Делата во Македонија на сликарското семејство на Михаил од Самарина*, 320.

⁴¹ Д. Николовски, *Една непозната зографска работилница во уметноста на XVIII век*, Културно наследство 28-29/2002-2003, Скопје 2004, 197-208.

Дарко Николовски
ПРИЛОГ СТВАРАЛАШТВУ ЗОГРАФА НИКОЛЕ МИХАИЛОВА

Педесетогодишњи плодан сликарски опус Николе Михаилова (1842-1894), последњег потомка знамените зографске породице чији је родоначелник Михаил Анагност, досада је констатован углавном у храмовима на територији Р. Македоније и најсеверније у цркви Св. Тројице у Врању у оквиру скопске митрополије до 1878. године. Са новим налазима, његов опус се проширује са још две цркве и непосредној близини Манастира Св. Прохора Пчињског. У непосредној близини границе, за потребе цркве Св. Ђорђа у Жегљану, општина Старо Нагоричане, око 1874. године Никола Михаилов ради четири престолне иконе за иконостас, док су остале иконе дело Вена Костова из 1877. године. Додатно, Никола Михаилов је био ангажован да наслика иконе за иконостас у суседној цркви Преображења Христовог у Козијем Долу, општина Трговиште, која је данас у склопу Врањанске епархије.